

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет педагогічний
Кафедра педагогіки та управління навчальним закладом

ПРОГРАМА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
підготовки фахівців *третього (освітньо-науковий) рівня вищої освіти*
за освітньо-науковою програмою **Доктор філософії**
галузі знань **01 Освіта**
спеціальності **Науки про освіту**
Шифр за ОНП ПП 04

2020 -2021 навчальний рік

ВСТУП

Програму практики розроблено відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» та Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, затвердженого вченою радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка 30 травня 2018 р., протокол № 5., та Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, затвердженого вченою радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка 28 лютого 2019 р., протокол № 2.

Практика в системі вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні є одним з етапів професійної підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (далі - Аспірант) до науково-педагогічної діяльності, який має за мету апробувати у практичній діяльності сформовані компетентності та визначити пріоритети їх подальшого розвитку.

Тривалість і терміни проведення практики визначені в освітньо-наукових програмах, навчальних планах підготовки Аспірантів з відповідних спеціальностей.

Науково-педагогічна практика в системі вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні є компонентом фахової підготовки до науково-педагогічної діяльності та є видом практичної діяльності аспірантів, що передбачає участь в організації та здійсненні викладацької діяльності у вищій школі, організації навчальної діяльності студентів, а також науково-дослідну роботу.

Метою науково-педагогічної практики Аспірантів є набуття та вдосконалення практичних компетентностей, що визначають здатність до ефективної навчально-методичної та наукової роботи: вивчення основ наукової і навчально-методичної роботи у закладах вищої освіти, набуття професійних навичок та вмінь здійснення самостійної науково-педагогічної діяльності.

Завдання практики полягають у:

- безпосередньому ознайомленні зі змістом, формами та методами організації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з вивчення дисциплін за відповідною фаховою спрямованістю;
- володінні практичними основами організації та здійснення навчально-методичної, наукової роботи, формуванні потреби в особистісному, професійному саморозвитку;
- формуванні особистісних, професійно спрямованих якостей викладача вищої школи, що визначають практичну готовність до ефективної організації навчальних занять (лекцій, семінарів, різних форм індивідуальної, самостійної роботи та ін.), а також виховної діяльності здобувачів вищої освіти на особистісно орієнтованій, компетентнісній основі;
- розвитку компетентностей у сфері аналітико-діагностичної та

прогностичної діяльності, пов'язаної зі здатністю до аналізу та самооцінки результатів своєї практичної діяльності, визначення на їх основі перспектив подальшого особистісного, професійного саморозвитку, підвищення наукового потенціалу.

У процесі проходження практики Аспіранти повинні вдосконалити знаннявий компонент практико орієнтованих компетентностей, *опанувати і знати*:

- організацію освітнього і виховного процесу в закладі вищої освіти;
- зміст та методику викладацької діяльності в організації освітньої діяльності здобувачів вищої освіти;
- загальну методику та інноваційні, компетентнісно орієнтовані технології підготовки і проведення занять, організації самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти;
- основи навчально-методичної діяльності в закладах вищої освіти та інноваційні засади її модернізації.

Під час практики Аспіранти повинні оволодіти *компетенціями, що визначають здатність до*:

- структурування та перетворення наукових знань у навчальний матеріал; відбору та структурування навчального матеріалу з дотриманням науково обґрунтованих підходів з використанням результатів наукових досліджень відповідної галузі, у тому числі і власних;
- систематизації навчальних і виховних завдань; організації навчально-виховної діяльності на особистісно орієнтованій основі, орієнтуючись на реалізацію визначеного блоку ключових компетентностей здобувачів вищої освіти як майбутніх фахівців;
- науково обґрунтованого використання методів і засобів інтерактивного навчання, форм та методів контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, комплексної діагностики та об'єктивного оцінювання рівня сформованості їх знань, умінь, компетентностей загалом;
- розробки навчальних, робочих програм з фахових навчальних дисциплін, формування навчально-методичних комплексів, що програмують логіку та алгоритми вивчення Навчальної дисципліни, забезпечуючи їх адекватним змістово-технологічним супроводом, можливістю здобувану вищої освіти проектувати власну траєкторію професійного й особистісного саморозвитку;
- забезпечення цілеспрямованості, структурованості, цілісності, особистісної орієнтованості всіх видів організації навчально-виховних робіт здобувачів вищої освіти, аналізу за базовими критеріями якості, наукової обґрунтованості освітньої діяльності, визначення структурних елементів лекційного, семінарського заняття відповідно до мети;
- формування пакету навчально-методичних матеріалів за результатами практики, які систематизують набутий упродовж цього періоду досвід у комплексі цінних надбань і проблем, що знижували ефективність професійної діяльності та мають стати предметом подальших досліджень, цілеспрямованої роботи над собою.

Реалізацію мети та завдань забезпечують шляхом чіткої організації практики, дотримання основних вимог практики.

Особливість цього виду практики полягає в тому, що вона передбачає реалізацію науково-дослідної і педагогічної складових, кожна з яких знаходить відображення в змісті практики і звітній документації.

Завдання науково-дослідної складової практики полягає у залученні аспірантів до самостійної науково-дослідної роботи, ознайомленні з методикою організації наукової роботи в закладі вищої освіти.

Науково-дослідна складова практики повинна відповідати напряму наукового дослідження аспіранта. Під час такої практики надається можливість використати нові методи та отримати необхідні результати досліджень, що їх проводить аспірант при написанні дисертаційної роботи.

Аспіранти під час проходження науково-дослідної складової практики мають вирішити наступні завдання:

1. Використання методів наукового дослідження для отримання, інтерпретації, аналізу та узагальнення інформації щодо рівня та особливостей функціонування та розвитку закладу вищої освіти, у якому аспірант проходить практику;

2. Використання наукових підходів, методів дослідження для моделювання та розробки власних варіантів практичних апробацій (підготовка повідомлень, проведення аналізів елементів освітньої діяльності), програмування та реалізації завдань розвитку власної професійної компетентності;

3. В залежності від рівня виконання дисертаційного дослідження під час практики аспірант може: а) проводити експеримент; б) апробувати методи та програму наукового дослідження, апробувати проміжні результати дослідження, в) розробити спецкурс, що відповідає змісту дисертаційного дослідження.

Завдання педагогічної складової практики полягає у залученні аспірантів до самостійної педагогічної діяльності, ознайомленні з методикою організації педагогічної діяльності на провідних кафедрах університету.

Педагогічна складова проходження педагогічної практики полягає у формуванні особистості майбутнього викладача вищої школи, застосуванні теоретичних знань у практичній діяльності, засвоєнні педагогічних умінь, вивченні та аналізі педагогічного досвіду викладання у виші.

Завданням педагогічної складової практики є:

- розвиток професійних умінь педагогічної діяльності викладача через залучення аспірантів до виконання різних форм навчально-виховної роботи у ЗВО;

- формування умінь щодо планування та організації навчально-методичної роботи викладача (у межах окремого заняття, теми, курсу);

- засвоєння знань про організацію освітнього процесу у закладі вищої освіти; структуру та зміст викладацької діяльності; методику підготовки і проведення занять, організації самостійної та індивідуальної роботи студентів.

Під час науково-педагогічної практики в аспірантів мають бути сформовані такі компетентності:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі освіти, зокрема дослідницько-інноваційній діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.
-----------------------------------	---

Загальні компетентності	1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. 3. Здатність планувати та керувати часом. 4. Знання та розуміння предметної області (педагогіки) та розуміння професійної діяльності. 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. 7. Здатність проведення досліджень в галузі освіти на відповідному рівні. 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями в галузі освіти. 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. 10. Здатність бути критичним і самокритичним. 11. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. 12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). 13. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми. 14. Здатність приймати обґрунтовані рішення. 15. Здатність працювати в команді. 16. Навички міжособистісної взаємодії. 17. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. 18. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). 19. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. 20. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
--------------------------------	--

	21. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. 22. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	1. Поглиблення теоретичної загальноуніверситетської та фахової підготовки. 2. Підвищення рівня професійної та викладацької майстерності випускника. 3. Набуття практичних навичок викладання педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах. 4. Розвиток науково-дослідницьких навичок для здійснення самостійних наукових досліджень. 5. Поглиблення рівня аналітичної спрямованості результатів науково-дослідницької діяльності. 6. Розвиток навичок написання та оформлення результатів наукових робіт у вигляді тез, статей, аналітичних доповідей, монографій тощо. 7. Поглиблення рівня володіння усною та письмовою науковою мовою для апробації результатів наукових досліджень на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах.

Програмні результати навчання:

- здатність об'єднувати (синтезувати) та обговорювати публікації в межах власної дослідницької проблематики та поза нею;
- здатність науково розробляти та аргументовано презентувати в науковому середовищі результати пошуково-дослідницької діяльності;
- вміння обирати і реалізувати на практиці перспективну наукову співпрацю для вибраного напрямку дослідження;
- здатність структурувати та психологічно грамотного перетворювати наукові знання в навчальний матеріал,
- здатність систематизувати навчальні та виховні завдання;
- здатність використовувати методи та засоби інтерактивного навчання, складання ситуаційних задач, тестових завдань, застосування новітніх освітніх технологій;

А також уміння:

- розробляти робочу програму фахової навчальної дисципліни;
- визначати структурні елементи лекційного, семінарського заняття відповідно встановлених меті;
- розробляти методичні матеріали для всіх видів навчальної роботи;
- оформляти документацію щодо планування та результатів викладацької діяльності;
- використовувати методи аналізу та обробки результатів досліджень з використанням комп'ютерної техніки;

застосовувати правила оформлення наукових звітів, статей;
готувати матеріали для звіту, наукової статті за матеріалами досліджень.
Обсяг науково-педагогічної практики

Найменування показників	Характеристика навчального курсу	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Освітньо-наукова програма, спеціальність	Доктор філософії галузі знань 01 Освіта спеціальності Науки про освіту Шифр за ОПП ПП 06	Доктор філософії галузі знань 01 Освіта спеціальності Науки про освіту Шифр за ОПП ПП 06
Рік навчання/ рік викладання	третій /2020-2021	третій /2020-2021
Семестр проведення	Шостий	Шостий
нормативна/вибіркова	нормативна	Нормативна
Кількість кредитів ЄКТС	6 кредитів ЄКТС	6 кредитів ЄКТС
Загальний обсяг годин	180 год.	180 год.

Засоби діагностики результатів навчання: диференційований залік.

БАЗИ ПРАКТИКИ.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Базами для проведення практики є кафедри Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Базами проведення практики можуть бути інші заклади вищої освіти, які відповідають вимогам програми практики.

Перед початком практики Аспіранти повинні пройти інструктаж з техніки безпеки та охорони праці на відповідній кафедрі.

Під час практики Аспіранти підпорядковуються правилам внутрішнього розпорядку баз практики.

Керівництво та контроль за проходженням практики Аспіранта здійснює керівник практики від бази практики, який:

- забезпечує чітку організацію, планування та облік результатів практики;
- визначає дисципліни, навчальні групи для проведення практики;
- надає методичну допомогу в плануванні та організації навчально-викладацької діяльності Аспіранта;
- контролює діяльність Аспіранта, відвідує заняття та інші види роботи Аспіранта;
- готує відгук про проходження практики.

Зміст науково-педагогічної практики

Навчально-педагогічна практика аспірантів передбачає такі види діяльності:

1. Знайомство з організацією навчально-виховного процесу у вищій школі.
2. Вивчення досвіду викладання провідних викладачів Університету під час відвідування аудиторних занять з навчальних дисциплін.
3. Розробка плану та змісту навчальних занять, методична робота з дисципліни.
4. Самостійне проведення навчальних занять з дисципліни (семінарів, практичних занять), їх самоаналіз.
5. Участь в оцінюванні якості різних видів робіт студентів.
6. Індивідуальна робота зі студентами, керівництво науковими студентськими дослідженнями.
7. В залежності від рівня виконання дисертаційного дослідження проведення експерименту або апробація програми наукового дослідження, або розробка спецкурсу відповідно до змісту дисертації, або підготовлена наукова стаття за змістом дисертації.

Організаційні основи науково-педагогічної практики

Загальне керівництво науково-педагогічною практикою та науково-методичне консультування здійснює провідний працівник кафедри.

Загальний обсяг науково-педагогічної практики складає 6 кредитів ЄКТС у шостому семестрі навчання, у тому числі:

40 % науково-педагогічної практики складає навчально-методична робота (підготовка до занять, методична робота, відвідування та аналіз занять, проведення консультації, керівництво різними видами діяльності студентів, в т.ч. науковою);

10 % загального часу науково-педагогічної практики відводиться на аудиторне навантаження (проведення навчальних занять);

50 % науково-педагогічної практики складає науково-дослідна робота.

Терміни проходження практики та її програма визначаються в індивідуальному плані аспіранта, затверджуються науковим керівником, завідувачем кафедри, до якої прикріплений аспірант.

На початку проходження практики аспірант самостійно розробляє план проходження практики і затверджує його у керівника. Відповідно до теми дисертації і дисципліни, на яку він буде орієнтуватися під час науково-педагогічної практики аспірант закріплюється за провідним викладачем дисципліни. Аспірант працює з викладачем, визначає тематику лекцій і практичних занять, які він надалі буде проводити. Визначає форму занять, надає план-конспект даних занять для затвердження керівнику практики.

Аспірант повинен бути присутній в якості спостерігача на декількох заняттях викладача, після чого повинен проаналізувати заняття, на яких він виступав в ролі спостерігача з точки зору організації педагогічного процесу, особливостей взаємодії педагога і студентів, форми проведення заняття і т.д.

На наступному етапі практики відповідно зі своїм індивідуальним планом аспірант самостійно здійснює вивчення наукової та психолого-педагогічної літератури, знайомство з методиками підготовки і проведення лекцій і практичних занять, семінарів, консультацій, заліків, іспитів, курсового і дипломного проектування; освоєння інноваційних освітніх технологій; знайомство з існуючими комп'ютерними навчальними програмами, можливостями технічних засобів навчання і т.д.

Результатом цього етапу є розділ звіту з науково-педагогічної практики, який містить конспекти, схеми, наочні посібники і інші дидактичні матеріали.

У відповідності з напрямом свого науково-педагогічного дослідження він самостійно проводить:

- лекції (8 год), практичні заняття (8 год), консультацію (2 год).
- демонстрацію розроблених мультимедійних засобів;
- презентацію виготовлених наочних посібників;
- результати проведення тестів з дисциплін.

Практикант самостійно аналізує результати заняття, яке він проводив, оформляє їх в письмовому вигляді, у вигляді розділу звіту з практики.

З метою виконання науково-дослідної частини в процесі проходження практики виконуються такі роботи:

- планування експерименту, його виконання та обробка результатів;
- оформлення результатів дослідження у вигляді розділу звіту з практики;
- підготовка матеріалів для наукової статті або тез для конференції;
- участь у роботі наукової конференції.

Зміст науково-педагогічної практики не обмежується безпосередньою педагогічною діяльністю (самостійне проведення лабораторних і практичних занять, семінарів, курсового проектування, читання пробних лекцій за запропонованою тематикою та ін.). Передбачається сумісна робота практиканта з науково-педагогічними працівниками відповідної кафедри з вирішення поточних навчально-методичних питань, знайомство з інноваційними освітніми технологіями та їх впровадження в освітній процес.

Звітна документація

За підсумками проходження науково-педагогічної практики аспірант подає на кафедру наступні документи:

1. Індивідуальний план роботи студента-практиканта з помітками про виконання кожного виду роботи.
2. Конспекти лекцій, практичних занять або спецкурсу за темою дисертаційної роботи із рецензією викладача.
3. Самоаналіз 1 лекційного та 1 практичного заняття.
4. Аналіз 1 відвіданої лекції та 1 відвіданого практичного заняття.
3. Щоденник практики.
4. Звіт щодо виконання індивідуального плану роботи аспіранта.
5. Відгук керівника практики.

Подана на кафедру звітна документація перевіряється керівником практики від кафедри. Якщо за результатами перевірки виявлено її

відповідність вимогам програми, звіт рекомендується до захисту перед комісією.

У випадку виявлення невиконаних робіт, невідповідності вимогам університету, звітна документація направляється на доопрацювання аспіранту.

За результатами перевірки звітної документації керівник практики від кафедри визначає оцінку, з якою звітна документація рекомендується до захисту перед комісією. Оцінка керівника практики носить рекомендаційний характер і не є обов'язковою оцінкою захисту для комісії.

Після перевірки поданого звіту керівником практики від кафедри і при наявності позитивної оцінки, звіт з практики публічно захищається студентом на кафедрі перед комісією, яка створюється за розпорядженням завідувача кафедри і складається з викладачів (не менше двох) відповідної кафедри.

Захист звіту з практики відбувається в терміни, встановлені графіком навчального процесу.

До захисту повинна бути представлена вся звітна документація.

Після успішного захисту звіт та щоденник практики здають в архів, а додатки повертають студентів для подальшого використання.

Науково-педагогічна діяльність аспіранта оцінюється комплексно, з урахуванням всієї сукупності характеристик, що відображають готовність до самостійного виконання функцій викладача ЗВО. При цьому враховуються такі показники:

- 1) психолого-педагогічні і методичні знання;
- 2) ступінь відповідальності і самостійності;
- 3) якість науково-дослідної, педагогічної і методичної роботи;
- 4) навички самоаналізу і самооцінки;
- 5) якість оформлення звітної документації;
- 6) рівень виконання завдань практики.

Атестація за підсумками практики проводиться за 100-бальною (рейтинговою), чотирибальною (національною) і шкалою ЄКТС на підставі якості виконання індивідуального завдання, оформлення звіту, ведення щоденника, відповідей під час захисту та відгуку керівників практики.

За підсумками атестації виставляється диференційована оцінка.

Оцінка визначається з урахуванням своєчасності подання необхідних документів з практики, якості підготовленого звіту, виконання індивідуального завдання, рівня знань та рівня захисту студента за диференційною шкалою («відмінно», «дуже добре», «добре», «задовільно», «достатньо», «незадовільно»). З метою об'єктивної оцінки знань та умінь, набутих студентами під час проходження практики, захист звітів про практику проводиться з урахуванням таких критеріїв:

Оцінка «відмінно» ставиться, якщо програма практики виконана у повному обсязі, зміст і оформлення звіту відповідають вимогам, а характеристика студента від керівника позитивна. На всі запитання під час захисту звіту з практики студент дає повні та кваліфіковані відповіді.

Оцінка «добре» ставиться за наявності зауважень щодо змісту та оформлення звіту, а відгук керівника позитивний.

Оцінка «задовільно» ставиться у випадку не повної відповідності вимогам до оформлення звіту. Переважна більшість питань програми у звіті висвітлена, однак мають місце окремі помилки. Характеристика студента в цілому позитивна. Під час захисту звіту на запитання членів комісії з програми практики студент відповідає невпевнено, допускає помилки.

Оцінку «незадовільно» студент отримує, якщо у звіті висвітлені не всі завдання програми практики, оформлення звіту не відповідає вимогам. Характеристика студента стосовно ставлення до практики і трудової дисципліни негативна. На запитання членів комісії студент не може дати правильної відповіді.

Студент, який не виконав програму практики або отримав незадовільну оцінку при захисті звіту, направляється для повторного проходження практики у вільний від навчання час. Студент, який не виконав програму практики з поважних причин, направляється на практику у вільний від навчання час. У випадку немотивованого невиконання студентом програми практики або одержання незадовільної оцінки за практику кафедра та деканат порушують питання перед ректором університету щодо його відрахування як такого, що має академічну заборгованість.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку аспіранта.

Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри, а загальні підсумки практики оголошуються на засіданні Ради факультету.